

Πρωτ. Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου
Επίκουρου Καθηγητού Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

ΠΑΧΥΛΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ
Από τους αρχαίους Ανθρωπομορφίτες
στους Μάρτυρες του Ίεχωβά.

Αποτελεῖ συχνό φαινόμενο μέσα στην ιστορία αρχαίες κακοδοξίες νά επανεμφανίζονται αργότερα σέ διαφορετικούς χώρους καί μέ διαφορετική ἀφορμή. Στίς αρχαίες αἱρέσεις ἀνήκουν καί οἱ λεγόμενοι Ἀνθρωπομορφίτες.

Ἦταν αἰρετικοί, λαϊκοί καί μοναχοί, πού παρερμήνευαν τίς λεγόμενες ἀνθρωποπαθεῖς ἐκφράσεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς, καί ἰδιαίτερος τήν ἔννοια τοῦ «κατ' εἰκόνα» τῶν ἀνθρωπολογικῶν διηγήσεων τῆς Γενέσεως, εἶχαν μιά πολύ παχυλή ἀντίληψη περί Θεοῦ¹, καθώς πίστευαν ὅτι «*ἀνθρωποειδές, ἡγουν ἀνθρωπόμορφόν ἐστι τό Θεῖον*»². Ἐπρόκειτο γιά μιά αἰρετική διδασκαλία, τήν ὁποία ἀναίρεσε συστηματικά καί μέ ἐξαιρετική σαφήνεια μιά κορυφαία ἐκκλησιαστική προσωπικότητα, ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας³.

Υπόβαθρο αὐτῆς τῆς θεολογικῆς κακοδοξίας ἀποτελεῖ τό γεγονός, τό ὁποῖο ἐπισημαίνουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι μέ τόν ἀνθρωπομορφισμό = (*ἀνθρωπόμορφόν ἐστι τό Θεῖον*) ὑπάρχει σύγχυση κτιστοῦ καί ἀκτίστου, παραγνωρίζεται ὅτι ἡ θεία φύση εἶναι ἄκτιστη, ἀπλή, ἀσύνθετη, ἀσχημάτιστη, ἀνείδει, καί, ἐπιπλέον, παραγνωρίζουν κάτι ἐξίσου σημαντικό γιά τήν παρουσία τῶν ἀνθρωπομορφικῶν ἐκφράσεων στήν Ἅγία Γραφή.

Οἱ ὁπαδοί τοῦ ἀνθρωπομορφισμοῦ, μέ τό νά ἐκλαμβάνουν κατά γράμμα αὐτές τίς ἐκφράσεις, δέν ἀντιλαμβάνονται ὅτι οἱ ἱεροί συγγραφεῖς χρησιμοποιοῦν τέτοιου εἶδους ἐκφράσεις μέ συμβολικό τρόπο καί μέ ἀναφορά σ' ἓνα ὑψηλότερο νόημα, χρησιμοποιώντας ἀπό τό δικό μας κόσμο εἰκόνες, τύπους καί σύμβολα γιά νά νοήσουμε ἢ νά ἀναφερθοῦμε στίς θεῖες καί ἄκτιστες ἐνέργειες τῆς θεότητος⁴.

Καί αὐτό συμβαίνει, γιατί, ὅπως ἐπεξηγεῖ ὁ Ἅγιος Κύριλλος: «*Οὐ γάρ ἐτέρως ἦν ἡμᾶς δύνασθαι νοεῖν τά περί Θεοῦ. Αἰτία τοίνυν καί πρόφασις ἀληθῆς τοῦ σωματικῶς περί Θεοῦ τούς πρός ἡμᾶς λόγους ποιεῖσθαι τήν θεόπνευστον Γραφήν, καί νοῦ καί γλώττης ἐν ἡμῖν ἢ πτωχεία. Ἄρρητα γάρ παντελῶς τά περί αὐτοῦ· καί οὐκ ἦν συνιέναι τῶν ἀναγκαίων δύνασθαι τούς ἐν ἀπτοῖς καί παχέσι ὄντας σώμασιν, εἰ μή ἐν τάξει παραδειγμάτων τά ἑαυτῶν δεχόμενοι*»⁵.

Ὁ ἀνθρωπομορφισμός ὅμως εἶναι καί σήμερα ὑπαρκτός σέ διάφορες αἰρετικές κινήσεις. Μία τέτοια χαρακτηριστική περίπτωση ἀποτελοῦν καί οἱ περί Θεοῦ ἀντιλήψεις τῶν λεγομένων Μαρτύρων τοῦ Ίεχωβά. Εἶναι γνωστή ἡ φανατική πολεμική τους γιά τό μυστήριο τῆς

Ἁγίας Τριάδος, εἶναι, ἐπίσης, γνωστή ἢ ἀντιγραφικὴ διδασκαλία τους περὶ τοῦ δῆθεν μοναδικοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Οἱ περὶ Θεοῦ ὅμως κακοδοξίες τους περιλαμβάνουν καὶ μία παχυλὴ ἀνθρωπομορφικὴ ἀντίληψη περὶ Θεοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἑταιρεία Σκοπιά ὁ Ἰεχωβᾶ Θεός «εἶναι πρόσωπο με πνευματικὸ σῶμα» πού μένει σὲ ὀρισμένο τόπο καὶ αὐτός εἶναι ὁ οὐρανός⁶. Πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Θεός ἔχει σῶμα πνευματικόν; Ἀπαντᾷ ἡ ἑταιρεία Σκοπιά : «Ὅπως καταλαβαίνουμε ἐκεῖ πού ὑπάρχει νοημοσύνη ὑπάρχει καὶ διάνοια. αἱ ξέρουμε ὅτι ἐκεῖ πού ὑπάρχει διάνοια ὑπάρχει ἐγκέφαλος σ' ἓνα σῶμα συγκεκριμένου σχήματος. Γι' αὐτό, λοιπόν, ἡ μεγάλη διάνοια πού εἶναι ὑπεύθυνη γιὰ ὅλη τὴ δημιουργία ἀνήκει στὴ μεγάλη προσωπικότητα, τὸν Παντοδύναμο Θεό. Ἄν καὶ δέν ἔχει ὑλικό σῶμα, ἔχει πνευματικόν. Ἐνα πνευματικὸ πρόσωπο ἔχει σῶμα; Ναί, γιατί ἡ ἴβλος λέει: "Εἶναι σῶμα ζωϊκόν, καὶ εἶναι σῶμα πνευματικόν" Α'. ὀρινθίους ιε, 44»⁷.

Εἶναι αὐτονόητο, ὅτι τέτοιες χονδροειδεῖς ἀντιλήψεις περὶ Θεοῦ δέν ἀντέχουν σὲ σοβαρὴ κριτικὴ καὶ βάσανο. Ἀποδεικνύουν ὅμως τί εἶδους "πνευματικὴ" τροφὴ παρέχει, ὁ κατὰ δήλωσή τους, μοναδικός ἀγωγός τῆς ἀλήθειας τοῦ Ἰεχωβᾶ σὲ ὅσους παγιδεύτηκαν στὰ δίχτυα τῆς αἵρεσης.

Θὰ ὀλοκληρώσουμε τὴ σύντομη ἀναφορὰ μας στό θέμα μας μὲ τὴ διαχρονικὴ ἀξία ἐπισήμανση τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, σχετικὰ μὲ τὴν ὀποιαδήποτε κυριολεκτικὴ ἀνθρωπομορφικὴ κατανόηση τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ: «ἐστὶν ἀσύνετον παντελῶς, καὶ τοῖς τῆς ἐσχάτης δυσσεβείας ἐγκλήμασιν ὑπενεγκεῖν δυνάμενον τούς οὕτως ἐλομένους φρονεῖν»⁸.

¹Βλ. Λήμμα, *Anthropomorphismus*, στό H.F. von Campenhausen – A. Bertholet, *Wörterbuch der Religionen*, 1952, σ. 29.

²Βλ. Ἀγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *ἀτὰ Ἀνθρωπομορφιτῶν*, PG 76, 1068 A.

³Βλ. Χρυσόστομου Σταμούλη, *υρίλλου Ἀλεξανδρείας κατὰ Ἀνθρωπομορφιτῶν*, (Ἀλεξανδρινοὶ Συγγραφεῖς 1), Θεσσαλονίκη 1993.

⁴Βλ. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδόσις Ἀκριβῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως*, Α, 11. PG 94, 841.

⁵Βλ. Ἀγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὀπ.π., PG 76, 1077D- 1080A.

⁶Βλ. *Μπορεῖτε νὰ ζεῖτε γιὰ πάντα στὸν Παράδεισο στὴ Γῆ*, ἔκδ.Μ.τ.Ι, 1982, σσ. 36 - 37.

⁷Βλ. *Μπορεῖτε νὰ ζεῖτε γιὰ πάντα στὸν Παράδεισο στὴ Γῆ*, ὀπ.π., σ. 36 .Ἐπιπλέον μαρτυρίες μὲ τίς ἴδιες θέσεις ἀπὸ ἔντυπα τῆς ἑταιρείας «Σκοπιά» βλ. Ἄνας Μπουρδάκου, *Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ*. Ἀπό τό Α στο Ω, Ἀθήνα 2008, σσ. 189-190.

⁸Βλ. Ἀγ.Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *ἀτὰ Ἀνθρωπομορφιτῶν*, PG 76, 1068 A.